

พลวัตรธุรกิจขับเคลื่อนประเทศไทย

“แนวทางรัตนโกสินทร์”

ประเวศ วะสี

ปาฐกถาพิเศษ ในการประชุมเรื่อง “อนาคตประเทศไทย”

ฉลอง ๒๓ ปี กรุงเทพธุรกิจ

๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๒

ณ โรงแรมพลาซ่า แอทธินี

ในยามที่ประเทศไทยอ่อนล้า ติดอยู่ในหลุมดำแห่งวิกฤตการณ์ และเสี่ยงต่อการเกิด
วิกฤตการณ์อีกซ้ำ จำเป็นต้องมองหาพลังที่จะมาขับเคลื่อนประเทศไทยออกจากสภาวะวิกฤตไปสู่จุด
ลงตัวใหม่ พลังจากภาคส่วนต่างๆ คู่มือเหมือนจะใช้ไปหมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ภาค
ราชการ ภาควิชา ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน แต่ยังมีอีกภาคส่วนหนึ่งซึ่งมีพลังมหาศาล แต่ยังไม่
นำมาใช้เพื่อการพัฒนา นั่นคือภาคธุรกิจ เราติดอยู่ในความเคยชินของการคิดแบบแยกส่วน ว่าธุรกิจ
ก็เพื่อธุรกิจ ควรคิดแบบเชื่อมโยงว่าธุรกิจนอกจากเพื่อธุรกิจแล้ว ธุรกิจยังเพื่อพัฒนา (Business for
development) ได้ด้วย เราจะลองมาดูเรื่องพลวัตรธุรกิจขับเคลื่อนประเทศไทยกันดู

๑.

พลัง ๔ หรือจุดพลังธุรกิจ

พลังของภาคธุรกิจที่เป็นจุดเด่นต่างจากภาคอื่นๆ มีอย่างน้อย ๔ ประการ คือ

๑. **พลังคนที่มีคุณภาพ** ตามธรรมชาติของภาคธุรกิจกำลังคนที่มีคุณภาพ คือ ความอยู่รอด
ภาคธุรกิจจึงขวนขวายแสวงหา พัฒนา ทะนุบำรุงคนที่มีคุณภาพ จนสรุปในด้านหนึ่งก็ได้ว่า ภาค
ธุรกิจคือ สถาบันพัฒนาคน ในเรื่องนี้ภาคราชการอ่อนแออย่างยิ่ง ภาคธุรกิจทั้งหมดรวมกัน เป็น
เสมือนกองทัพที่มีพลังกำลังคนที่มีคุณภาพ จำนวนมหาศาลยิ่งกว่าภาคใดอื่น เป็นกำลังขับเคลื่อน
ประเทศไทยที่มีจำนวนและคุณภาพสูงที่สุด

๒. **พลังแห่งการใช้และสร้างความรู้** Peter Drucker ปรมาจารย์แห่งวิชาการการจัดการ กล่าว
ว่า “Management is utilization of knowledge to create knowledge” การจัดการนั้นต้องใช้ความรู้
และต้องสร้างความรู้ทุกขั้นตอน คู่มือเรื่องการตลาดก็ได้ ที่มีพลังอย่างยากที่จะมีอะไรแทนได้ เพราะใช้
การวิจัยตลอดเวลา ภาคอื่นๆ นั้นใช้อำนาจมากกว่าการใช้ความรู้ จึงทำอะไรไม่ค่อยสำเร็จ เพราะการ
ใช้ความรู้และสร้างความรู้ในการทำการ การจัดการจึงทรงพลังอย่างยิ่งในการทำให้เรื่องที่เป็นไป
ไม่ได้เป็นไปได้ (Management makes the impossible possible) อะไรที่คิดว่าเป็นไปไม่ได้ให้ใส่การ
จัดการเข้าไปจะทำให้เป็นไปได้ การจัดการจึงเป็นปัญหาที่ทำให้สำเร็จหรือ**อหิปัญญา** (อหิ =
สำเร็จ) ภาคธุรกิจมีพลังในการจัดการหรืออหิปัญญามากกว่าภาคใดๆ ทั้งหมด ในปัญหาที่ซับซ้อน
และยากของประเทศใช้อำนาจได้ผลน้อย (Power is less and less effective) ควรจะนำพลังของการ
จัดการหรืออหิปัญญาเข้าไปใช้

๓. **พลังแห่งการสื่อสาร** การสื่อสารทรงพลังในการเปลี่ยนแปลงอย่างยิ่ง ภาคธุรกิจชำนาญ
ในการใช้การสื่อสาร ให้เป็นประโยชน์มากที่สุด พฤติกรรมคนนั้นเปลี่ยนยากสุดๆ แต่ภาคธุรกิจ
ชำนาญการเปลี่ยนพฤติกรรมคนในการบริโภคมากกว่าภาคอื่นๆ แม้ภาคการศึกษาหรือภาคการ

ศาสนา ในการขับเคลื่อนประเทศไทยจะต้องใช้พลังในการสื่อสารเป็นอย่างมาก ภาคธุรกิจจะทำเรื่องนี้ได้ดีกว่าภาคอื่นๆ

๔. พลังทางนวัตกรรม ธรรมชาติของธุรกิจนั้น ถ้าทำอะไรแล้วได้กำไร แต่ยังทำอย่างเดิมต่อไปจะขาดทุน เพราะอะไรๆ เปลี่ยนแปลงไป ฉะนั้นเพื่อความอยู่รอดธุรกิจต้องมีนวัตกรรมตลอดเวลา ตรงนี้มีสังขธรรมที่ว่า สรรพสิ่งทั้งหลายล้วนเป็นอนิจจัง คือเปลี่ยนแปลงไป ถ้าเรายังทำอะไรรูปแบบเดิม ก็จะไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงใหม่ ลองไปดูสถาบันต่างๆ ในสังคมดูสิครับ ล้วนยึดมั่นถือมั่นในวัตรปฏิบัติแบบเดิมๆ ไม่ว่าจะเป็นการเมือง ราชการ หรือแม้แต่มหาวิทยาลัย ขาดพลังทางนวัตกรรม เป็นเหตุให้บ้านเมืองติดขัดมาจนถึงชายขอบแห่งความล่มสลายแล้ว มีความต้องการนวัตกรรมในแทบทุกด้าน ภาคธุรกิจจะเป็นพลังทางนวัตกรรม

เมื่ออธิบายมาถึงขั้นนี้แล้ว คงจะไม่มีใครปฏิเสธพลัง ๔ หรือจุดพลุธุรกิจว่ามีศักยภาพเหนือภาคอื่นอย่างไร พลังเป็นเครื่องมือ การที่จะใช้เครื่องมือให้เกิดประโยชน์มากขึ้นกับ

- วิธีคิด
- จุดมุ่งหมายปลายทางและเส้นทาง
- การออกแบบ

ซึ่งเป็นเรื่องที่จะคุยต่อไป ดังนี้

๒.

เป็นก่อนหรือเป็นคลื่น

การเป็นก่อน คือ ตายตัว เป็นเอกเทศ แยกส่วน

การเป็นคลื่น คือ ความเคลื่อนไหวเชื่อมโยง

มนุษย์นั้นมักคิดแบบตายตัว แยกส่วน อันนำไปสู่ความสุดโต่ง คนยุโรปก็คิดอย่างนั้น อย่างมาก ทำนองว่า ถ้าเป็น 1 ก็ไม่ใช่ 0 ถ้าเป็น 0 ก็ไม่ใช่ 1 แบบวาทะอันลือลั่นของบุขที่ว่า “ถ้าคุณไม่ใช่พวกเรา คุณก็เป็นศัตรูของเรา” การคิดแบบตายตัวและแยกส่วนนำไปสู่ความติดขัด ขัดแย้ง และรุนแรง ดังที่เป็นอยู่ในโลก

วิทยาศาสตร์ก็คิดแบบแยกส่วนตายตัว เพิ่งมาเมื่อไม่ถึง ๑๐๐ ปีนี้เอง ที่วิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้าหรือวิทยาศาสตร์ใหม่พบว่า มันไม่จริงเสียแล้ว สรรพสิ่งล้วนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยง เช่น อิเล็กตรอนเป็นอนุภาคหรือเป็นคลื่น ถ้าความคิดแบบแยกส่วนตายตัวที่ว่า ถ้าเป็นอนุภาคก็ไม่ใช่คลื่น ถ้าเป็นคลื่นก็ไม่ใช่อนุภาค แต่นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบและถึงกับช็อกเลยว่า อิเล็กตรอนมันเป็นทั้งอนุภาคและคลื่นในขณะเดียวกัน

ส่วนทางพุทธนั้น ค้นพบมากกว่า ๒๕๐๐ ปีแล้วว่า สรรพสิ่งล้วนเป็นอนิจจัง คือ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยง ตามเหตุปัจจัยที่เรียกว่า หลักอิทัปปัจจยตา การคิดแบบนี้บางทีก็เรียกการคิดแบบเป็นกลางตามธรรมชาติ หรือมัชฌิมาปฏิปทา

การคิดแบบแยกส่วนและการพัฒนาแบบแยกส่วนนำไปสู่ความติดขัดและวิกฤตและเราคิดแบบแยกส่วนหมดเลย การศึกษาก็แยกเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การศึกษาก็แยกส่วนไปเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง การพัฒนาก็คิดว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจไม่เกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม พระก็อยู่ส่วนพระไม่เกี่ยวกับฆราวาส การเมืองก็เป็นเรื่องของนักการเมืองเท่านั้น

การฆ่าและออกเป็นส่วนๆ คือ การทำให้สั้นชีวิต เช่น ฆ่าทะเลโค ฆ่าทะเลสุกร
ความมีชีวิตเกิดจากการเชื่อมโยง
การพัฒนา คือ การเชื่อมโยง

การคิดแบบเป็นกลางตามธรรมชาติหรือมัชฌิมาปฏิปทา ไม่เข้าไปติดตรา (label) ว่าอะไรเป็นอะไรแบบตายตัว เช่นว่า เป็นทุนนิยม หรือสังคมนิยม หรือมองอะไรเป็นขาวเป็นดำ เป็นบวกเป็นลบ แล้วยกเข้าไก่อ้นล้มทำลายกัน เพราะสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามเหตุปัจจัย การพัฒนาตามแนวทางมัชฌิมาปฏิปทาจึงไม่ทำโดยการใช้อำนาจ เพราะการใช้อำนาจทำให้แยกส่วนตายตัว ซึ่งแก้ปัญหาที่ซับซ้อนไม่สำเร็จ แต่ใช้การเรียนรู้และปัญญา ด้วยศรัทธาในความ เป็นมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีศักยภาพสูงในการเรียนรู้และมีเมล็ดพันธุ์แห่งความคิดในหัวใจ

ด้วยแนวคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ตามหลักทางสายกลาง เราจะไม่คิดถึงภาคธุรกิจแบบตายตัวแยกส่วนอีกต่อไป ว่าธุรกิจก็เพื่อธุรกิจเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับการพัฒนา แต่คิดว่าธุรกิจเพื่อธุรกิจด้วย และธุรกิจเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้วย ทำนองเดียวกับอิเล็กทรอนิกส์เป็นทั้งอนุภาคและคลื่นในขณะเดียวกัน

ถ้าจับแนวคิดแบบเป็นกลางตามธรรมชาติ หรือความเป็นปัจจัยเชื่อมโยงกันทั้งหมดทั้งสิ้น ภาคธุรกิจก็จะเป็นพลังมหาศาลต่อการขับเคลื่อนประเทศไทย เพราะพละ ๔ หรือจุดพละธุรกิจดังกล่าวข้างต้น

อนาคตประเทศไทยแนวทางรัตนโกสินทร์

การ มองอนาคตประเทศไทย จะมองเฉพาะการรักษาตามอาการ แบบตัดแปะนั้นนี้ชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้นไม่ได้ เพราะวิกฤตการณ์ประเทศไทย และวิกฤตการณ์โลกเป็นเรื่องที่ใหญ่มาก เป็นวิกฤตการณ์อารยธรรม จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ใหญ่เห็นความเป็นไปทั้งหมด และทิศทางใหม่ที่จะต้องเป็นไป

ความเจ็บป่วยทุกชนิดเกิดจากการเสียคุณภาพ

อะไรที่เสียคุณ ก็ไม่ปรกติ วุ่นวาย ล่มสลาย เสมือนร่างกายของเราถ้ากายใจและความสัมพันธ์กับภายนอก ถูกต้องลงตัวมีคุณภาพ เราก็มีความเป็นปรกติ สุขสบายดีและอายุยืน แต่ถ้ามีอะไรที่รบกวนหรือทำลายคุณภาพ เช่น เชื้อโรค เซลล์มะเร็ง หลอดเลือดหัวใจอุดตัน สารพิษ อุบัติเหตุ เราก็ไม่สบาย หรือไม่สบายอย่างยิ่ง และถึงชีวิตสิ้นสุดลงได้

ประเทศไทยป่วยและโลกป่วย เพราะเสียคุณภาพอย่างรุนแรง

แนวทางการพัฒนาปัจจุบัน ถึงจะมีเหตุผลดีเพียงใด ก็นำไปสู่การเสียคุณภาพอย่างรุนแรง เพราะคิดแบบแยกส่วนและทำแบบแยกส่วน อะไรที่ทำแบบแยกส่วนจะนำไปสู่วิกฤตการณ์เสมอ เพราะทุกส่วนต้องเชื่อมโยงอย่างบรรสานสอดคล้อง แล้วไปทำแบบแยกส่วนโดยไม่คำนึงถึงความบรรสานสอดคล้อง ก็จะรบกวนคุณภาพของส่วนรวม

การสูญเสียคุณภาพนั้นเห็นได้ในทุกมิติ เช่น

- การเสียคุณภาพระหว่างกายกับใจ
- การเสียคุณภาพทางสังคม
- การเสียคุณภาพทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
- การเสียคุณภาพทางเศรษฐกิจ
- การเสียคุณภาพทางการเมือง ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ
- การเสียคุณภาพระหว่างประชากรและทรัพยากรที่มีในโลก

การเสียคุณภาพเกิดจากสภาพจิตใจของมนุษย์ที่ไม่สามารถเห็นทั้งหมด จึงเห็นเฉพาะส่วน เช่น เห็นเฉพาะตัวและพวกของตัวเอง เพราะเห็นเล็กจึงเข้าไปสู่ความเชื่อว่าคุณภาพโลกนั้นดี (Greed is good) เพราะทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์เศรษฐกิจ แต่ในที่สุดระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความโลกก็ล้มครืนลง

โลภะ โทสะ โมหะ เป็นอกุศลมูล

อกุศลมูล นำไปสู่ความดินนั้นไม่มี

อย่าไปหวังลมๆ แล้งๆ ว่าการอัดฉีด (bail out) เข้าสู่ระบบการเงินจะทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัว อาจฟื้นชั่วคราวและก็พังอีก จะพังซ้ำแล้วซ้ำอีก トラบใดที่วิถีทางยังเป็นวิถีที่ขาดดุลยภาพ ในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันที่เชื่อมโยงกันหลายมิติ ซับซ้อน และเกิดเป็นระบบซับซ้อน (Complex system) ความโกลาหล (Chaos) ไม่ใช่ข้อยกเว้น แต่เกิดขึ้นเป็นประจำ อะไรที่เกิดผิดปกติขึ้นที่ไหน อย่างไม่มีใครควบคุมได้ ก็จะส่งผลกระทบเพื่อมาตามความเชื่อมโยง ขยายใหญ่มีผลร้ายใหญ่โตและที่เรียกว่า “ปรากฏการณ์ผีเสื้อกระพือปีก” ความโกลาหลอันพยากรณ์ไม่ได้ส่งผลให้ชีวิตมนุษย์ขาดความมั่นคง การถูกปลดออกจางาน และการว่างงานเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างถึงรากถึงโคน ลองดูตัวอย่างเมืองดีทรอยต์ที่อดีตเคยรุ่งเรือง บัดนี้กำลังเป็นนครร้างที่มีการว่างงานถึง 28.6 เปอร์เซ็นต์

มนุษย์มีความจำกัดในความทนทานต่อการเสียดุลยภาพ

ความจำกัดนี้จะทำให้การพัฒนาแบบเสียดุลยภาพดำเนินต่อไปไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ กำลังก่อตัวขึ้น เป็นบุพภาคของสิ่งใหม่ที่กำลังจะผุดบังเกิดขึ้น กระแสใหญ่ที่กำลังเกิดขึ้น คือ

- **กระแสดิจิทัลใหม่ (New Consciousness)**
- **กระแสชุมชนเข้มแข็ง**
- **กระแสเศรษฐกิจดุลยภาพ** เช่น เศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) CSR ทุนนิยมที่มีจิตวิญญาณ (Conscious Capitalism) เป็นต้น

หนังสือกลุ่มที่ขายดีที่สุดในโลกขณะนี้อยู่ในตระกูลจิตสำนึกใหม่ เพราะมีผู้ตระหนักรู้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ว่า ด้วยจิตสำนึกเก่า มนุษยชาติไม่อาจฟื้นวิกฤตได้ เพราะจิตสำนึกเก่าเป็นจิตเล็ก คับแคบ บีบคั้น ไม่สามารถนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีดุลยภาพได้ แต่ศักยภาพสูงสุดของความเป็นมนุษย์ คือ การมีจิตสำนึกใหญ่ เข้าถึงความเป็นทั้งหมด หลุดจากความบีบคั้นของความคับแคบ เป็นอิสระ มีความสุขอันประณีตลึกซึ้ง มีความรักอันไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติทั้งหมด อันจักเป็นไปเพื่อดุลยภาพของการอยู่ร่วมกัน

การมีจิตสำนึกใหม่จึงเป็นพลังสำคัญที่สุดของการขับเคลื่อนวิถีดุลยภาพ

บัดนี้ ปรากฏแน่ชัดแล้วว่า อำนาจใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็อำนาจรัฐ อำนาจเงินหรืออำนาจวิชาการ ไม่สามารถสร้างวิถีดุลยภาพได้ เพราะอำนาจมีธรรมชาติที่ทำให้เสียดุล แต่ชีวิตชุมชนนั้นบูรณาการง่าย และมีดุลยภาพง่าย การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำจนเกิดความเป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถพัฒนาอย่างบูรณาการทุกด้านเชื่อมโยงกัน ทั้งเศรษฐกิจ-จิตใจ-สังคม-วัฒนธรรม-สิ่งแวดล้อม-สุขภาพ-การศึกษา-ประชาธิปไตย เมื่อทุกอย่างเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการก็เกิดดุลยภาพ ปรกติภาพและความสุข ประดุจสวรรค์บนดิน เรามีตัวอย่างชุมชนที่มีวิถีดุลยภาพ และความสุปรดุจสวรรค์บนดิน

จิตแพทย์อเมริกันชื่อ Scott Peck ในหนังสือชื่อ “A world waiting to be born” หรือโลกที่รอคอยจะเกิดขึ้นในอนาคต คือโลกแห่งความเป็นชุมชนที่เชื่อมโยงกัน นายแพทย์เพ็คต์ได้เล่าในหนังสือเล่มนี้ว่า เมื่อมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำกันอย่างเข้มแข็งจะเกิด “ความสุขประจวบจรดุนิพพาน” เป็นสังคมนิพพาน นิพพานแปลว่าสงบเย็น สังคมสงบเย็น ได้เมื่อมีคุณลักษณะ ในประเทศไทยมีชุมชนเข้มแข็งเกิดมากขึ้นเรื่อยๆ ที่ดำเนินไปบนวิถีคุณลักษณะ และเกิดความร่วมมือเป็นสุข ขณะที่มองข้างบนเห็นได้ยากว่า วิถีคุณลักษณะเป็นไปได้อย่างไร ต้องลงไปมองข้างล่าง ชุมชนเข้มแข็งเกิดบูรณาการภาพและคุณลักษณะได้ง่ายกว่าข้างบนมาก นายแพทย์เพ็คต์จึงเห็นว่าโลกที่รอคอยจะเกิดขึ้น คือ โลกแห่งความเป็นชุมชน

กระแสเศรษฐกิจคุณลักษณะกำลังมาแรงเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในรูปแบบต่างๆ เช่น เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) อันหมายถึงเศรษฐกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและพลังงานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องเทคนิควิธีการเท่านั้น แต่เบื้องลึกคือ จิตสำนึกใหม่และวิถีคุณลักษณะ คนในชุมชนจะเข้าใจแนวพระราชดำรินี้ได้ดีกว่าคนข้างบนซึ่งติดอยู่ในความคิดและทฤษฎีแบบข้างบน ควรจะไปดูภาคปฏิบัติในชุมชนแล้วจะเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นวิถีคุณลักษณะ ที่ไม่ใช่สำคัญเฉพาะไทยแต่ทั้งโลกที่เดียว เศรษฐกิจชุมชน เป็นเศรษฐกิจบูรณาการหรือเศรษฐกิจคุณลักษณะ เรื่อง CSR ก็ดี ธุรกิจเพื่อสังคมก็ดี ทุนนิยมที่มีจิตวิญญาณก็ดี ล้วนเป็นกระแสที่จะเคลื่อนไปสู่การเป็นเศรษฐกิจคุณลักษณะ ต่อไปความเชื่อมโยงระหว่างผู้บริหาร โลกในเมืองกับผู้ผลิตในชนบทที่ทำการผลิตบนวิถีคุณลักษณะ จะเป็นพลังมหาศาลในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีคุณลักษณะต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น

วิถีคุณลักษณะ จึงไม่ใช่เรื่องเพื่อฝันลมๆ แล้งๆ อีกต่อไป แต่ด้วยความไม่มีทางออกจากวิกฤตของการพัฒนาแบบเดิม มนุษย์ถูกบังคับอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น ที่จะหันมาสู่วิถีคุณลักษณะมากขึ้นเรื่อยๆ

Megatrends Thailand และเมกาเทรนด์ของโลกคือ วิถีคุณลักษณะ

การขับเคลื่อนประเทศไทย จึงควรขับเคลื่อนไปสู่วิถีคุณลักษณะ

ซึ่งเมื่อเกิดการพัฒนาย่างมีคุณลักษณะ ศานติสุขจักบังเกิดขึ้น

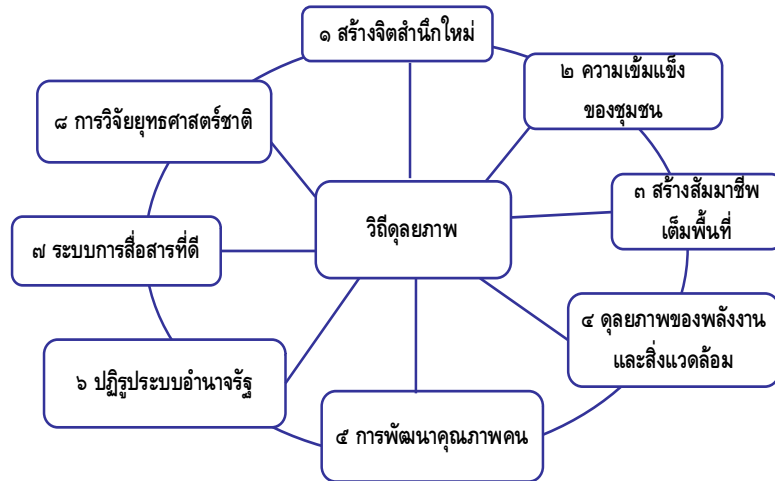
วิถีคุณลักษณะไม่ทำร้ายใครเลย แต่อาศัยเมล็ดพันธุ์แห่งความดีในหัวใจของคนไทยทุกคนที่เข้ามาเชื่อมโยง และเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) ประเทศไทยก็จะขยับขับเคลื่อนไปบนวิถีคุณลักษณะมากขึ้นเรื่อยๆ และคนไทยทั้งหมดจะชื่นชมยินดีต่อกัน

เราอาจเรียกการดำเนินตามวิถีคุณลักษณะนี้ว่า “แนวทางรัตนโกสินทร์” เพราะต่างจากแนวทางวอชิงตันที่นำไปสู่การเสียคุณลักษณะอย่างรุนแรง ในที่สุดสังคมอเมริกันก็จะหันมาหาวิถีคุณลักษณะหรือ “แนวทางรัตนโกสินทร์” คนไทยสามารถนำโลกได้ด้วยแนวทางรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นสันติวิธี

๔.

มรรค ๘ แห่งวิถีคุณภาพ

ในเมื่อวิถีคุณภาพคือ ทิศทางใหญ่ของประเทศและของโลก การพัฒนาทุกชนิดต้องมุ่งไปสู่ การสร้างคุณภาพในทุกมิติ เพื่อความพอประมาณ ขอเสนอเรื่องใหญ่ๆ ๘ เรื่อง หรือ มรรค ๘ แห่ง วิถีคุณภาพ ดังต่อไปนี้ (ดูรูป)

รูปที่ ๑ มรรค ๘ แห่งวิถีคุณภาพคน

๑. สร้างจิตสำนึกใหม่ เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ดังกล่าวในตอนที่ ๓

๒. ความเข้มแข็งของชุมชน เป็นฐานของการพัฒนาอย่างบูรณาการตามที่กล่าวในตอนที่ ๓ ระบบเศรษฐกิจมหภาคต้องเชื่อมกับระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างเกื้อกูลกัน ในเมื่อระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจคุณภาพ ระบบเศรษฐกิจมหภาคที่เข้ามาเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจชุมชนจะทำให้ระบบเศรษฐกิจทั้งหมดเป็นระบบเศรษฐกิจคุณภาพ

๓. สร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ สัมมาชีพ หมายถึง อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ สัมมาชีพจึงเป็นทั้ง เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม และศีลธรรม การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงเป็นรากฐานของคุณภาพและความร่มเย็นเป็นสุข การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จึงควรเป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนา ไม่ใช่จีดีพี เพราะจีดีพีทำให้เกิดการพัฒนาแยกส่วนและเสียคุณภาพ การพัฒนาทุกชนิดจึงควรมุ่งสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่

๔. คุณภาพของพลังงานและสิ่งแวดล้อม การใช้พลังงานอย่างขาดคุณภาพจะทำลายสิ่งแวดล้อม การไม่อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้เสียดุลระหว่าง

ประชากรกับทรัพยากรธรรมชาติ จนสังคมนั้นอยู่ไม่ได้ แบบแผนชีวิตและการพัฒนาต้องมุ่งสร้าง
ดุลยภาพในเรื่องพลังงานและสิ่งแวดล้อม

มรรควิธีทั้ง ๔ ข้างต้น คือ วิธีดุลยภาพ

ส่วนมรรควิธี ๕ - ๘ นั้นเป็นมรรควิธีที่สนับสนุนมรรควิธี ๑ - ๔ ดังนี้คือ

๕. การพัฒนาคุณภาพคน คุณภาพคนเป็นปัจจัยชี้ขาดของความสำเร็จของการพัฒนา ระบบ
การศึกษาที่มีขณะนี้ไม่เป็นไปอย่างสมความสำคัญของคน ควรมีการอภิวินิจฉัยการพัฒนาคุณภาพคน
ภาคธุรกิจเข้มแข็งที่สุดในการพัฒนาคุณภาพคน

๖. ปฏิรูประบบอำนาจรัฐ ระบบอำนาจรัฐทั้งทางการเมืองและระบบราชการเป็นปัญหาของ
ประเทศ เพราะขาดพลังของความถูกต้อง เป็นเหตุสำคัญของการเสียดุลยภาพของประเทศและ
วิกฤตการณ์ ควรมีความคิดใหญ่ ๆ และรวมตัวกันปฏิรูประบบอำนาจรัฐ ประเทศจึงจะขับเคลื่อนไป
บนวิธีดุลยภาพได้

๗. ระบบการสื่อสารที่ดี ระบบการสื่อสารที่ดีจะก่อให้เกิดจิตสำนึกใหม่ เปลี่ยนแปลงสังคม
จากสังคมนิยมอำนาจไปสู่สังคมนิยมปัญญา ปัญญาของสังคมโดยรวมคือ เครื่องมือขับเคลื่อน
ประเทศไปสู่วิธีดุลยภาพ จึงควรมีความคิดใหญ่ ๆ และกลไกที่มีประสิทธิภาพในการใช้ระบบการ
สื่อสาร สร้างสังคมอุดมปัญญาให้ได้

๘. การวิจัยยุทธศาสตร์ชาติ วิธีดุลยภาพนั้นต้องสร้างดุลยภาพทั้งภายใน และดุลยภาพกับ
โลก ในสภาพที่โลกเชื่อมโยงกันหมด อะไรที่เกิดขึ้นในโลกก็กระทบกระเทือนทำให้เราเสียดุลย
ภาพได้ ฉะนั้น จึงควรมีการวิจัยให้รู้สถานการณ์ของโลกทั้งหมดและคาดการณ์ผลที่จะกระทบต่อ
เรา ทำให้ประเทศสามารถวางยุทธศาสตร์เพื่อรักษาดุลยภาพ การวิจัยยุทธศาสตร์ชาติยังมีน้อยมาก
จำเป็นต้องมีการทำงานเรื่องนี้อย่างเข้มแข็ง

ที่กล่าวคือ มรรค ๘ แห่งวิธีดุลยภาพ แบ่งเป็น ๑ - ๔ คือ มรรคเพื่อดุลยภาพโดยตรง กับ
๕ - ๘ เป็นมรรคเพื่อสนับสนุน ๑ - ๔

ทั้งหมดเป็นเรื่องใหญ่และยาก ภาคธุรกิจซึ่งมีพลังมาก ๔ ประการ ควรได้เข้ามามีบทบาท
ขับเคลื่อนประเทศไทยบนวิธีดุลยภาพหรือ “แนวทางรัตนโกสินทร์”

๕.

บทบาทของภาคธุรกิจในการขับเคลื่อนประเทศไทย

บทบาทภาคธุรกิจในการขับเคลื่อนประเทศไทยอาจมีได้ใน ๓ เรื่องใหญ่ ที่เรียกว่า PPP คือ

๑. สร้างความมุ่งมั่นร่วมกัน (Purpose) ประเทศจะมีพลังขับเคลื่อนต่อเมื่อมีความ

มุ่งมั่นร่วมกันทั้งประเทศ สื่อมวลชนควรเป็นเจ้าภาพขับเคลื่อนความมุ่งมั่นร่วมกันในทิศทางใหญ่ของประเทศ หนังสือพิมพ์ และสถานีโทรทัศน์ น่าจะเป็นเจ้าภาพในการขับเคลื่อนการสร้างความมุ่งมั่นร่วมกันในแนวทางรัตนโกสินทร์ เมื่อสังคมทั้งหมดเกิดความมุ่งมั่นร่วมกันจะมีพลังมากที่จะเคลื่อนไปในทิศทางที่ต้องการ

๒. **ทำความเข้าใจในหลักการ (Principles)** ในทิศทางที่เราจะไปนั้น ซึ่งเสนอวิถีคุณลักษณะได้เสนอหลักการไว้ ๘ ประการที่เรียกว่ามรรค ๘ แห่งวิถีคุณลักษณะ ควรจะมีกลุ่มศึกษาแต่ละเรื่องๆ ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง จนกระทั่งทำเป็นยุทธศาสตร์เพื่อขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติได้ อาจทำเพียงบางหัวข้อ หรือเพิ่มเติมหัวข้ออื่นอีกก็ได้ ข้อสำคัญอยู่ที่การทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงขั้นปฏิบัติได้

๓. **ร่วมมือกันปฏิบัติ (Participation)** เมื่อมีความมุ่งมั่นร่วมกันและทำความเข้าใจหลักการจนถึงขั้นปฏิบัติได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องก็ร่วมมือกันปฏิบัติ โดยอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ทำให้ปรับความคิดและการปฏิบัติให้ได้ผลดีขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญในกระบวนการร่วมมือกันปฏิบัติจะเกิดความเชื่อถือไว้วางใจกัน (trust) ซึ่งเป็นทุนของการพัฒนาอันมโหฬารที่จะก้าวข้ามความยากลำบากไปสู่จุดหมาย

ทั้งหมดที่กล่าวมาคือการ โยง Vision ไปสู่ Action ด้วยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
เรื่องอย่างนี้ไม่มีใครชำนาญเท่าภาครัฐกิจ

ภาครัฐกิจจึงเป็นพลวัตที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยไปบนวิถีคุณลักษณะ ซึ่งเป็นทิศทางใหญ่ของประเทศไทยและของโลก ให้การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม มีคุณลักษณะทำให้เกิดความเป็นปรกติ สานติ และยั่งยืน ในที่สุดโลกทั้งโลกก็จะต้องหันมาหาวิถีคุณลักษณะ เช่นตาม “แนวทางรัตนโกสินทร์” ที่คนไทยจะร่วมกันทำนี้

.....